

LEKSYKON

PRAWA WYBORCZEGO I REFERENDALNEGO ORAZ SYSTEMÓW WYBORCZYCH

ANDRZEJ SOKAŁA
BARTŁOMIEJ MICHAŁAK
PIOTR UZIĘBŁO

LEKSYKON PRAWA WYBORCZEGO I REFERENDALNEGO ORAZ SYSTEMÓW WYBORCZYCH

ANDRZEJ SOKALA
BARTŁOMIEJ MICHALAK
PIOTR UZIĘBŁO

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Stan prawny na 1 stycznia 2013 r.

Recenzent

Dr hab. Andrzej Szmyt, prof. UG

Wydawca

Izabella Małecka

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne

Jakub Chowaniec

Łamanie

JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumieł, Jan Drzewiecki

Projekt graficzny okładki i stron tytułowych

Maciej Sadowski

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN: 978-83-264-4148-6

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPISTREŚCI

Wykaz skrótów / 7

Przedmowa / 9

Hasła / 13

Schematy / 295

Wykaz aktów prawnych / 299

Bibliografia / 303

Wykaz haseł / 317

WYKAZ SKRÓTÓW

AUW	– Acta Universitatis Wratislaviensis
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
JOW	– jednomandatowy okręg wyborczy
KBW	– Krajowe Biuro Wyborcze
k.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
kodeks wyborczy	– ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.)
Konstytucja	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
minimalne wynagrodzenie	– minimalne wynagrodzenie w rozumieniu ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679 z późn. zm.)
ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego	– ustawa z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219 z późn. zm.)
ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu	– ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360 z późn. zm.)
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PiP	– Państwo i Prawo
PKW	– Państwowa Komisja Wyborcza

PPiA	– Przegląd Prawa i Administracji
PPP	– Przegląd Prawa Publicznego
Prz. Sejm.	– Przegląd Sejmowy
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
St. Praw.	– Studia Prawnicze
St. Wyb.	– Studia Wyborcze
TK	– Trybunał Konstytucyjny
Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 83 z 30.03.2010, s. 47)
ustawa lustracyjna	– ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (tekst jedn.: Dz. U z 2007 r. Nr 63, poz. 425 z późn. zm.)
ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta	– ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 176, poz. 1191)
ustawa o partiach politycznych	– ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924)
ustawa o referendum lokalnym	– ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985 z późn. zm.)
ustawa o referendum ogólnokrajowym	– ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. Nr 57, poz. 507 z późn. zm.)
ustawa o samorządzie gminnym	– ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.)
ustawa o samorządzie powiatowym	– ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.)
ustawa o wyborze Prezydenta RP	– ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 72, poz. 467 z późn. zm.)
WOW	– wielomandatowy okręg wyborczy

PRZEDMOWA

W 2010 r. nakładem wydawnictwa Wolters Kluwer Polska ukazał się *Leksykon prawa wyborczego i systemów wyborczych*. Publikacja ta była pierwszym w Polsce tego typu opracowaniem, którego przedmiot stanowiły wybory widziane z szerokiej, interdyscyplinarnej perspektywy. W zamierzeniu autorów *Leksykon* miał stanowić przydatne kompendium wiedzy z zakresu prawa wyborczego i teorii systemów wyborczych. Zebrane tam informacje, choć z konieczności skondensowane, stanowiły najważniejszą część dorobku dwóch dyscyplin nauki badających kwestie wyborcze: prawa i politologii. Podstawowymi celami publikacji były przybliżenie szerokiemu gronu Czytelników problematyki wyborczej, uzmysłowienie wagi i znaczenia wyborów dla demokratycznego porządku politycznego, wyjaśnienie zawichości proceduralnych i technicznych procesu wyborczego oraz upowszechnienie wiedzy na ten temat zarówno wśród decydentów politycznych, praktyków zajmujących się wyborami na co dzień, jak i specjalistów oraz badaczy zainteresowanych tą tematyką. Niepозbawiony znaczenia był również aspekt dydaktyczny omawianej książki. Ambicją autorów było jednak nie tylko zgromadzenie i uporządkowanie wiedzy z zakresu wyborów w jednej i łatwej do korzystania publikacji, lecz także zbudowanie uniwersalnej siatki terminologicznej umożliwiającej swobodne i precyzyjne komunikowanie się specjalistów z różnych obszarów nauki, którzy w swej działalności badawczej eksplorują problematykę wyborczą. Precyzja pojęciowa jest bowiem – co oczywiste – punktem wyjścia do formułowania poprawnych twierdzeń na temat badanej rzeczywistości.

Mamy nadzieję, że powyższe cele – jeśli nie w całości, to przynajmniej w znaczącej części – udało się zrealizować. Wzmiankowane opracowanie spotkało się bowiem z życzliwym przyjęciem Czytelników i Recenzentów, a odniesienia do *Leksykonu* pojawiły się w pracach naukowych czołowych specjalistów z zakresu prawa i systemów wyborczych w Polsce. Książka odniosła też sukces wydawniczy, a jej nakład wyczerpał się już po 2 latach od wprowadzenia do sprzedaży. Wydawca *Leksykonu* zwrócił się więc do

autorów z prośbą o przygotowanie nowego wydania. Naszym zdaniem lepszym rozwiązaniem było jednak przygotowanie nie tyle wznowienia wydawniczego, ile nowej wersji publikacji. Przemawiały za tym następujące argumenty. Po pierwsze, już po opublikowaniu wzmiankowanej pracy dość istotnie zmienił się stan prawny w Polsce. Na początku 2011 r. Sejm RP uchwalił – od dawna postulowany, także przez autorów *Leksykonu* i również w tamtej publikacji – kodeks wyborczy regulujący wszystkie kwestie związane z wyborami w jednym akcie prawnym. Przyjęcie kodeksu nie tylko oznaczało ujednoczenie, uporządkowanie i nadanie właściwej rangi prawu wyborczemu, lecz także wprowadziło wiele modyfikacji do polskiego systemu wyborczego. Z najważniejszych można w tym miejscu wymienić choćby: obowiązek kwotowego udziału kobiet i mężczyzn na listach kandydatów, głosowanie korespondencyjne, wybory w systemie większości względnej do Senatu RP i do rad gmin niebędących miastami na prawach powiatu. Po drugie, poprzedni *Leksykon* – zgodnie z tytułem – obejmował problematykę wyborczą, pomijając jednak tak samo ważną z punktu widzenia demokracji (a biorąc pod uwagę jej antyczne źródła, być może ważniejszą) i równocześnie organizacyjnie oraz politycznie powiązaną z wyborami problematykę demokracji bezpośredniej, zwłaszcza zaś kwestie referendalne. W rezultacie autorzy postanowili usunąć ten mankament poprzedniego *Leksykonu*, a do współpracy zaprosili Piotra Uziębłę z Uniwersytetu Gdańskiego, znanego specjalistę z zakresu tej tematyki.

W ten sposób do rąk Czytelników oddajemy opracowanie nie tyle odnowione, ile zasadniczo zmienione. Nowy *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych* zawiera w sumie ponad 430 haseł, z czego ponad 70 dotyczy problematyki referendalnej. Stan wiedzy z obszaru systemów wyborczych jest ciągle poszerzany – podobnie jak zbiór doświadczeń wynikających ze stosowania prawa wyborczego. Z tego powodu obecna publikacja zawiera 50 zupełnie nowych haseł z zakresu wyborów w porównaniu ze swoim pierwowzorem. Pozostałe hasła wyborcze zostały zaktualizowane i uzupełnione, przy czym część z nich została gruntownie przereferowana. Usunięto jednocześnie dostrzeżone – również przez wnikliwych Czytelników, za co autorzy w tym miejscu składają im serdeczne podziękowania – błędy i nieścisłości. W rezultacie Czytelnik znajdzie w naszym opracowaniu hasła omawiające konkretne instytucje prawa wyborczego i referendalnego (ze szczególnym uwzględnieniem polskich rozwiązań), analizę matematycznych i politycznych właściwości metod podziału mandatów, opis stosowanych na świecie wariantów systemów wyborczych, techniki i sposoby głosowania, opis zjawisk i procesów wyborczych oraz zachowań elektoratu, charakterystykę prawno-organizacyjnych aspektów wyborów i referendów, paradoksów wyborczych oraz najnowszych koncepcji teoretycznych i wyników badań empirycznych w obszarze systemów wyborczych. Kierowani chęcią usprawnienia i unowocześnienia polskiego prawa wyborczego i refe-

referendalnego w niektórych hasłach zawarliśmy krytykę rozwiązań przyjętych przez ustawodawcę wraz z alternatywnymi sposobami ich regulacji.

Praca nad tą publikacją wymagała od nas przeanalizowania pokażnej literatury (w dużej mierze zachodniej) z obszaru prawa, politologii, socjologii i psychologii, odwołania się do własnych doświadczeń i przemyśleń oraz wymiany poglądów w ramach szerszego grona ekspertów. Niektóre z opracowanych haseł albo nie były wcześniej w Polsce szerzej znane, albo ich dotychczasowa konceptualizacja była – w naszej opinii – niewystarczająca. Wymagało to skonstruowania pewnych pojęć od podstaw. Praca nad *Leksykonem* miała więc w znacznej mierze twórczy charakter. Wszystkie hasła zostały opracowane przy wykorzystaniu – naszym zdaniem – klasycznych, najlepszych oraz uwzględniających najnowsze wyniki badań publikacji zarówno polskich, jak i zagranicznych autorów. Ich szczegółowy wykaz można znaleźć w umieszczonej na końcu *Leksykonu* bibliografii.

Podobnie jak poprzedni *Leksykon*, książka ta adresowana jest do szerokiego kręgu odbiorców: ludzi nauki (przede wszystkim prawników, politologów i socjologów), polityków, praktyków wyborczych (a więc m.in. urzędników, pełnomocników wyborczych i członków komisji wyborczych), dziennikarzy, studentów oraz wszystkich zainteresowanych kwestiami wyborczymi i referendalnymi. Jako autorzy staraliśmy się dołożyć wszelkich starań, by w ręce Czytelników oddać książkę tematycznie wyczerpującą, merytorycznie poprawną, praktycznie użyteczną, ciekawą w lekturze, łatwą w odbiorze, a jednocześnie inspirującą do własnych przemyśleń i analiz. Mamy nadzieję, że tak też ocenią ją odbiorcy. Chcielibyśmy, by nasze opracowanie przyczyniło się do zrozumienia i upowszechnienia wiedzy związanej z instrumentarium współczesnej demokracji, która realizuje się przecież przez wybory i referenda. Tradycyjnie wdzięczni będziemy za wszystkie głosy, uwagi i sugestie dotyczące treści i układu *Leksykonu*, zwłaszcza że wiele poprzednich zostało uwzględnionych w tej wersji opracowania. Zapraszamy do lektury.

Autorzy

Toruń–Gdańsk, listopad 2012 r.

HASŁA

ABSENCJA WYBORCZA

zaniechanie udziału w → głosowaniu przez osoby do tego uprawnione. Absencję wyborczą można podzielić na niezawinioną (przymusową) i zawinioną (dobrowolną, celową). Absencja niezawiniona jest wynikiem nie woli → wyborcy, ale okoliczności zewnętrznych. Z reguły są to następujące sytuacje: pominięcie wyborcy w spisie wyborców (na skutek błędu lub w wyniku celowego działania), mimo iż osoba taka jest uprawniona do głosowania; skomplikowany, czasochłonny lub faktycznie dyskryminujący określone grupy społeczne system osobistej → rejestracji wyborców; uniemożliwienie głosującym dotarcia do → lokalu wyborczego spowodowane jego dużym oddaleniem od miejsca zamieszkania wyborców, położeniem w trudnym lub niebezpiecznym terenie albo niedostosowanymi godzinami pracy; brak możliwości zagłosowania przez osoby pozostające w dniu głosowania czasowo poza miejscem swojego zamieszkania (np. pracujący, studenci, turyści, pacjenci szpitali, aresztanci i więźniowie, żołnierze) lub nieposiadające takiego miejsca (bezdomni); obowiązek głosowania osobistego w przypadku osób niepełnosprawnych, niedołącznych, starszych i obłożnie chorych, dla których → prawo wyborcze nie przewiduje → alternatywnych sposobów głosowania; nieprzewidziany wypadek losowy. Z kolei absencja zawiniona jest wynikiem świadomej i celowej decyzji wyborcy, niespowodowanej przeszkodami natury technicznej lub losowej. Zjawisko absencji zawinionej jest bardziej złożone i ma wiele przyczyn. Najczęściej występującymi motywami absencji zawinionej są: apatia i bierność obywateli nieinteresujących się problemami politycznymi; relatywnie wysoki koszt alternatywny głosowania, zarówno samej decyzji wyborczej (konieczność zapoznania się z ofertą polityczną przynajmniej kilku podmiotów wyborczych, śledzenie → kampanii wyborczej, wreszcie podjęcie i racjonalizacja decyzji), jak i samego aktu głosowania (czas i zasoby poświęcone na dotarcie do lokalu wyborczego i oddanie głosu); brak opcji politycznej reprezentującej na forum publicznym interesy i poglądy pewnych wyborców (zob. → *non-voters*); niewiara w możliwości dokonania się za pośrednictwem → wyborów jakiegokolwiek realnej zmiany społecznej, ekonomicznej, politycznej; brak akceptacji dla reguł wyborczych, klasy politycznej lub całego systemu politycznego; przekonanie, że pojedynczy głos nic nie znaczy; niezrozumienie reguł wyborczych.

Przyczyny absencji wyborczej można więc podzielić na: instytucjonalne (związane z nieodpowiednimi lub niezrozumiałymi regulacjami prawnymi i nieadekwatnymi rozwiązaniami praktycznymi), kulturowe (niski poziom partycypacji społecznej spowodowany np. dominacją zaściankowego typu kultury politycznej), polityczne (alienacja klasy politycznej, kartelizacja → systemów partyjnych, delegitymizacja mechanizmów i instytucji demokratycznych) oraz losowe. Odpowiednio wysoka absencja wyborcza przekłada się na niską → frekwencję wyborczą. Konsekwencją absencji wyborczej jest podejmowanie działań zmierzających do → aktywizacji elektoratu. [B.M.]¹

ADAMSA METODA

jedna z → metod podziału mandatów z grupy → huntingtonowskich (por. → największych liczb metody) stosowana do podziału mandatów pomiędzy → okręgi wyborcze lub → partie polityczne w ramach → proporcjonalnych systemów wyborczych. Została opracowana przez amerykańskiego polityka, szóstego prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki w latach 1825–1829, a później senatora ze stanu Massachusetts – Johna Quincy Adamsa w latach 30. XIX w. w celu rozwiązania problemu podziału mandatów do Izby Reprezentantów, jako odpowiedź (jest jej przeciwieństwem) na → obciążenie metody → Jeffersona. Procedura podziału mandatów wygląda następująco: 1) wyznaczamy → normę reprezentacji (lub → kwotę, jeśli podział dotyczy → partii politycznych); 2) przyznajemy każdemu podmiotowi tyle mandatów, ile razy wartość normy/kwoty zawiera się w uzyskanej liczbie mieszkańców/głosów po zaokrągleniu w górę do najbliższej liczby całkowitej (iloraz liczby mieszkańców/głosów i normy/kwoty); 3) jeśli łączna liczba rozdysponowanych w ten sposób mandatów jest większa niż dostępna pula, powtarzamy całą operację, zwiększając normę/kwotę, jeśli natomiast łączna liczba rozdysponowanych w ten sposób mandatów jest mniejsza niż przewidziana pula (podział jest niepełny), powtarzamy operację, zmniejszając normę/kwotę; 4) podzielnikiem manipulujemy tak długo, aż rozdysponujemy wszystkie mandaty. Wskutek zaokrąglania kwoty w górę metoda Adamsa jest bardzo korzystna dla partii małych, gdyż nawet minimalne przekroczenie kwoty gwarantuje przyznanie mandatu. W praktyce oznacza to, że uzyskanie przynajmniej jednego głosu gwarantuje mandat. Istnieje również inny, łatwiejszy i praktyczniejszy sposób dzielenia mandatów metodą Adamsa, oparty na funkcji priorytetu, który polega na podzieleniu liczby wyborców przez kolejne liczby całkowite, tak jak w przypadku metody → d'Hondta, z tą jednak różnicą, że w pierwszym kroku mandat otrzymuje każda partia (okręg), która zdobyła co najmniej jeden głos. Metoda Adamsa jest więc metodą mocno → obciążoną na rzecz partii małych i z tego powodu nie znalazła praktycznego zastosowania. Z drugiej jednak strony w połączeniu z → klauzulą zaporową (eliminującą z udziału w podziale mandatów listy, na które oddano minimalną liczbę głosów) mogłaby zrealizować postulowaną przez takich teoretyków jak Arend Lijphart zasadę stopniowalnej reprezentacji, gwarantującej każdej zorganizowanej mniejszości politycznej przynajmniej minimalną reprezentację na forum publicznym. [B.M.]

¹ W nawiasie umieszczono inicjały autora danego hasła.

ADEKWATNEJ REPREZENTACJI WARUNEK

jeden z postulatów formułowanych wobec demokratycznych procesów decyzyjnych na gruncie → teorii wyboru społecznego. Nakazuje, by w przypadku podniesienia danej alternatywy (→ kandydata, → partii politycznej) w → preferencjach części wyborców (liczby oddanych głosów) przy niezmiennych pozostałych preferencjach nie mogło nastąpić pogorszenie końcowej sytuacji wyborczej tej alternatywy. Zdaniem Yasusuke Murakamiego jest to jeden z trzech, obok → równości i → autonomii społeczeństwa, najważniejszych warunków, jakie musi spełnić każda reguła decyzyjna, by mogła zostać uznana za demokratyczną (zob. → proceduralne kryteria demokracji). Warunek ten może być operacjonalizowany za pomocą postulatu mocnej monotoniczności. Wymaga on, by zmiana większości indywidualnych preferencji pomiędzy poszczególnymi alternatywami na korzyść jednej z nich pociągała za sobą zmianę rezultatu na korzyść tej właśnie opcji. Inaczej ujmując, spełnienie tego kryterium wymaga, by alternatywa, która wygrywa w wyniku zastosowania określonej procedury wyborczej, wygrywała również wtedy, gdyby niektórzy głosujący zmienili swoje preferencje na korzyść tej alternatywy (poparli ją), przy pozostałych preferencjach niezmiennych. Z punktu widzenia głosującego jest to najbardziej oczywista cecha, która powoduje, że opłaca się głosować na kandydata lub partię, których uważa się za najlepszych. Złamanie tego kryterium oznacza, że o pozytywnym wyniku wyborczym kandydata może decydować nie większa, ale mniejsza liczba głosów. Zob. → paradoks przegranej ze względu na zbyt dużą liczbę głosów. [B.M.]

ADMINISTRACJA WYBORCZA

w rozumieniu przedmiotowym to działalność zmierzająca do wykonania konstytucyjnie (lub ustawowo) określonego zadania państwa z dziedziny wyborów poprzez podejmowanie prawnych czynności wyborczych polegających na organizowaniu i przeprowadzaniu → wyborów. W sensie podmiotowym natomiast administrację wyborczą tworzą → organy wyborcze, rozumiane jako organy administracji publicznej, które utworzono głównie lub wyłącznie w celu organizowania oraz przeprowadzania wyborów, wyposażone w kompetencje do podejmowania określonych prawnych czynności wyborczych (w literaturze określane jako EMB – *electoral management bodies*). Są to organy kolegialne (→ komisje wyborcze z → Państwową Komisją Wyborczą na czele) oraz monokratyczne (→ komisarze wyborczy). Z punktu widzenia zasięgu terytorialnego organy administracji wyborczej tworzą system zdecentralizowany, co oznacza, że każdemu organowi przysługuje samodzielność prawna, tzn. ma on ustawowo określony zakres kompetencji, a organ wyższego stopnia ma tylko ustawowo określone środki oddziaływania nadzorczego. [A.S.]

AGITACJA REFERENCJALNA

w potocznym znaczeniu agitacja oznacza propagowanie określonych poglądów, idei, haseł w celu powiększenia grona zwolenników danej sprawy, a przede wszystkim uzyskania aprobaty społecznej (w postaci głosów) dla działalności polityka, partii, rządu, określonego rozwiązania, decyzji itp. Agitacja w związku z referendum może być prowadzona podczas → kampanii referencjalnej i ma na celu, poprzez prezentację stanowiska w sprawie poddanej pod → głosowanie ludowe, pozyskanie jak największej liczby sprzymierzeńców dla określonego rozwiązania politycznego poddanego pod ocenę obywateli. Por. → agitacja wyborcza. [B.M.]

Andrzej Sokala – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; pomysłodawca i kierownik Centrum Studiów Wyborczych oraz kierownik Katedry Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; w latach 1991–2004 dyrektor toruńskiej Delegatury Krajowego Biura Wyborczego – odznaczony przez Prezydenta RP w 2000 r. Złotym Krzyżem Zasługi „za zasługi w działalności na rzecz demokratyzacji prawa wyborczego i przeprowadzanych wyborów”; autor około stu publikacji naukowych z zakresu prawa rzymskiego i prawa wyborczego (w tym m.in. monografia *Administracja wyborcza w obowiązującym prawie polskim*, 2010).

Bartłomiej Michalak – doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce; adiunkt na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; zainteresowania badawcze autora koncentrują się wokół systemów wyborczych i prawa wyborczego, partii i systemów partyjnych oraz mechanizmów funkcjonowania współczesnych systemów politycznych; współpracownik Centrum Studiów Wyborczych UMK w Toruniu.

Piotr Uziębło – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego i Instytucji Politycznych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; w swoich badaniach skupia się na problematyce prawa wyborczego, demokracji partycypacyjnej i procedurach tworzenia prawa; autor kilkudziesięciu publikacji naukowych.

Leksykon w sposób słownikowo-encyklopedyczny omawia wszystkie podstawowe terminy z zakresu prawa wyborczego i referendalnego oraz teorii systemów wyborczych – tak ważne w funkcjonowaniu współczesnych państw demokratycznych.

Alfabetyczny układ ponad 400 haseł oraz rozbudowany system wewnętrznych odsyłaczy pozwala na proste i szybkie dotarcie do interesujących czytelnika treści, a szczegółowość i merytorycznie wyczerpujące opracowanie poszczególnych haseł umożliwia uzyskanie wiedzy z tego obszaru zarówno w zakresie teoretycznym, jak i praktycznym. Autorzy nie ograniczają się do przedstawienia poszczególnych instytucji i rozwiązań, ale wskazują także sposób ich praktycznego wykorzystania, zgłaszając również szereg uwag krytycznych oraz postulatów *de lege ferenda*.

Książka adresowana jest do szerokiego kręgu odbiorców – w szczególności pracowników naukowych i studentów kierunków prawniczych, administracyjnych, politologicznych czy socjologicznych, ale także do praktyków wyborczych (urzędników, pełnomocników wyborczych, członków komisji wyborczych) oraz do wszystkich osób zainteresowanych kwestiami wyborczymi i referendalnymi.

Cena 120 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl